

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 72 Ağustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 August 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI OKUMA ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ* EVALUATION OF PRIMARY SCHOOL 4TH GRADE STUDENTS' VIEWS OF CREATIVE READING ACTIVITIES

Nurcan GÜRER**
Hüseyin KIRAN***

Öz

Bu çalışmada, ilkököl 4. sınıfta Türkçe derslerinde yaratıcı okuma etkinlikleri uygulanan öğrencilerin uygulama sonunda bu etkinlikler ile ilgili neler düşündükleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğrencilerle yapılan yüz yüze bireysel görüşmeler sonucunda toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda belirlenen 4 temadan birincisi olan "Süreçe ilişkin görüşler" temasında yaratıcı okuma etkinlikleri öğrenciler tarafından farklı, eğlenceli ve merak uyandırıcı bulunmuştur. İkinci tema "Metinlere ilişkin görüşler" temasıdır. Bu temada öğrenciler yaratıcı okuma yöntemi ile okudukları metinleri daha iyi anladıklarını ve okuma isteklerinin arttığını belirtmişlerdir. "Yöntem ve tekniklere ilişkin görüşler" olarak belirlenen üçüncü temada, Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı okuma tekniklerinin başta zor geldiğini ancak farklı olmasından dolayı daha çok akılda kaldığını ifade etmişlerdir. Son tema olan "Yaratıcı okumaya ilişkin görüşler" temasında, yaratıcı okuma etkinlikleri ile yapılan derslerle daha önce yaptıkları okuma çalışmalarını karşılaştıran öğrencilerin neredeyse tamamı yaratıcı okuma çalışmaları sırasında eğlendiklerini ve her zaman bu uygulamaları yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerden birçoğu yaratıcı okuma çalışmaları sayesinde okumayı sevmeye başladıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Okuma, Yaratıcılık, Yaratıcı Okuma.

Abstract

This study aims to reveal students' views of creative reading activities applied in the 4th grade Turkish lessons in primary schools. A semi-structured interview form developed by the researcher was used as a data collection tool. The data collected through face-to-face individual interviews with students were analyzed via content analysis. The analysis revealed four themes as "Views about the process", "Opinions on Texts", "Opinions about methods and techniques" and "Opinions on creative reading". In the theme of "Views about the process" creative reading activities were found unusual, entertaining, and intriguing by the students. In the second "Opinions on Texts" theme, students stated that they understood the texts better which they read via the creative reading method, and their willingness to reading increased. In the third theme, which was determined as "Opinions about methods and techniques", the students stated that creative reading techniques applied in Turkish lessons were difficult at first but as they were unusual, they were more memorable. In the last theme, "Opinions on creative reading", almost all of the students who compared their previous reading activities with creative reading activities stated that they had fun during creative reading activities and they were always eager to perform these practices. As a result, most of the students who participated in this study expressed that they started to like reading thanks to applied creative reading practices.

Keywords: Reading, Creativity, Creative Reading.

* Bu makale birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürütmüş olduğu "Yaratıcı okuma etkinliklerinin ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, yaratıcı okuma, akıcı okuma ve eleştirel okuma becerilerine etkisi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir. Bu çalışma 24-26 Haziran 2020 tarihlerinde Düzce'de düzenlenen I. Uluslararası Pedagojik Araştırmalar Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Pamukkale Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Denizli. ORCID ID: 0000-0003-3713-9527

***Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli. ORCID ID: 0000-0001-7314-7730

GİRİŞ

Yaşadığımız bilgi çağında bireylerden bilgiyi hazır elde etmesi değil; bilgiyi üretmesi, yorumlaması ve hayatında kullanabilmesi beklenmektedir. Bu kapsamda bireylerin dil becerilerinin gelişimi önem kazanmaktadır. Dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dinleme ve okuma anlama becerisini, konuşma ve yazma ise anlatma becerisini ifade etmektedir. Anlama becerilerinden biri olan okuma, okurun birbirinden farklı kaynaklardan yeni bilgiler edinmesini sağlamaktadır. Güneş (2013) 'e göre önceden okuma, sözcükleri bir bütün olarak görmek ve zihne aktarmak şeklinde ifade edilirken, günümüzde dil ve zihin becerilerini geliştirme faaliyetleriyle ele alınmaktadır. Okuma becerisi ile kendini tanımaya, anlamaya ve keşfetmeye başlayan birey, okuduklarını analiz ve sentez süreçlerinden geçirerek yeni bilgiler üretmekte, edindiği bilgileri sorgulamakta ve eleştirel düşünmeye başlamaktadır.

Southwood (2012) okumayı araştırma, tahminde bulunma, problem çözme ve okurun okudukları ile geçmişte kazandığı deneyim ve edindiği bilgilerini kullanma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Okuma, bireyin olaylara bakış açısını genişletirken; iç dünyasını zenginleştirir, çevresine karşı hoşgörülü ve önyargısız olmasını sağlar (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008). Keskin (2012)'e göre okuma; sonradan kazanılabilen, bireye sosyal, kültürel ve bilişsel alanda yeterlilik sağlayan karmaşık bir süreçtir. Bu tanımlara göre okumada zihinsel ve fiziksel etkinliklerin birlikte kullanıldığını söylemek mümkündür. Okuma sadece bir seslendirme değil okurun ön bilgileri ile geçmiş yaşantıları ve deneyimleri ışığında, metinle aktif bir şekilde etkileşime girerek yeni anlamların kurulması sürecidir.

Merak duygusu, bireyi öğrenmeye yönlendirecek en önemli güç olabilmektedir. Öğrenme; soru sormak ve yanıt almak, yanıt alınamayan sorular üzerinde düşünmek ile başlar ve birey öğrenirken ayırt ettikten sonra bir araya getirmeyi de öğrenir (MEB, 2017). Merak duygusu yaratıcı bireylerin özelliklerinden biridir. Yaratıcılık bir süreçtir; yaratıcı bireyler problemlere çözüm bulmak için çabalamaktadır. Göstermiş oldukları çabalarındaki kademeli değişiklikler ve iyileştirmelerle çözümlerini değiştirerek geliştirirler (Gürol, 2006). Yaratıcılığın ortaya çıkabilmesi için uygun şartların oluşturulması önem arz etmektedir. Şahin (2003)'e göre yaratıcılığın ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde bireyleri topluma kazandıran eğitim kurumlarının önemli bir rolü vardır. Özellikle Türkçe öğretim programında yer alan anlama ve anlatma becerilerinde bireylerden yaratıcı olmaları beklenmektedir. Okuma ile yaratıcılık arasında birbirlerini olumlu yönde etkileyen bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar okuma becerisi gelişmiş öğrencilerin daha yaratıcı olduğunu göstermektedir (Ritchie, Luciano, Hansell, Wright ve Bates, 2013).

Okumanın yaratıcı bir etkinlik olduğunu göstermesi bakımından, aynı sayfayı okuyan iki okurdan birinin gülerken diğersinin ağlaması anlamlıdır (Manguel, 2004). Uzun (2009) yaratıcılığı, yeni ve kullanışlı bir yaratım sunan içsel süreç olarak tanımlamıştır. Okur, yazarın anlatmak istediklerini algılamak, deneyimleriyle birleştirmek, hayal gücüyle anlamlandırarak kişisel tepkiler oluşturmak ve yeniden yaratmak durumundadır (Sever, 2010). Yaratıcı okuma etkinliklerinde birey, hayal gücünü kullanarak yaratıcılığının gelişmesini sağlamaktadır. Çotuksöken (2007) okurun metinde geçen olayların içine girerek anlatılanlarla ilişki kurduğu, karakterlerle etkileşim kurarak yaratıcı olabildiği bir okuma biçimi olarak "yaşatıcı-yaratıcı" okumadan söz etmiştir.

Smith (1965)'e göre okuma; alıcı okuma, eleştirel okuma ve yaratıcı okuma olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Alıcı okumada, metinde belirtilen durum ve düşüncelerin okur tarafından ortaya çıkarılması ön plandadır. Temel düzeyde yapılan alıcı okumadan sonra eleştirel ve yaratıcı okuma yapılabilmektedir. Eleştirel okuma ile metindeki görüş ve düşüncelerin eleştirilmesi ve analiz edilmesi beklenilmektedir. Alıcı okuma ve eleştirel okuma ile ilerleyen öğrencilerin yaratıcı okuma yapmaları kaçınılmazdır. Yaratıcı okuma için betimleme yeteneğinin gelişmiş olması beklenmektedir. Gerçek ile hayali hikâyeler arasında ayırım yapabilen bir öğrenci, okuduklarını eleştirmeye de başlar. Yaratıcı okuma yapmak için gereken becerilerin eleştirel okumadan daha fazla olması nedeniyle yaratıcı okuma için en üst düzey okuma becerisi denilebilmektedir. Yaratıcı okuma öğrencinin zihinsel aktivitelerini harekete geçiren bir süreç olup her türlü ödev ve sınıf etkinliklerinde kendini göstermektedir (Williams, 1947). Yaratıcı okuma; bireylerin eleştirel düşünme becerisini ve yaratıcılığını kullanmalarını sağlayan, okuma sürecine aktif olarak katılmalarını gerektiren bir okuma yaklaşımıdır (Kasap ve Susar Kırmızı, 2017). Yaratıcı okuma yapıldıktan sonra okunanların uzun süre bellekte kalması bu yaklaşımın mühim bir özelliğidir. Okur, ilgisini okuma eylemine vererek okuma sürecine etkin bir şekilde katılır ve etkinliklerden zevk almaktadır. Yaratıcı okuma çıkarım yapmak, gerekli tepkileri vermek ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme yapmak için yapılan okuma olarak nitelendirilebilir (Adams, 1968). Small ve Arnone (2011)'e göre eğitim kurumlarında yaratıcı

okumanın geliştirilmesi için öğrencilerde var olan merak duygusunun geliştirilmesi, iş birliği içerisinde yürütülen bir ortamın sağlanması ve amaca ulaşacak yolların doğru belirlenmesi gerekmektedir. Öğrenciler, okumaya uygun (sessiz ve ortam olarak) sınıflarda kitapları ilgi alanlarına göre seçerek yaratıcı okuma uygulamalarını gerçekleştirir ve okuduklarını zihninde görselleştirir. Yaratıcı okuma basit bir süreç olmadığından dolayı uygulamayı yapacak eğitmenin konu hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir (Morley, 2007). Bazı çocuk kitabı yazarları eğitmenlere ya da okurlara destek olmak amacıyla kitaplarını yaratıcı okuma yapılabilecek şekilde hazırlamakta ve ayrıca yaratıcı okuma dosyasını da kitap ile sunmaktadır. Yaratıcı okuma dosyasının bulunduğu çocuk kitaplarına örnek olarak Ak (2009) "Gökte Biri Var" İpşiroğlu (2006) "Resimlerle Konuşalım", İpşiroğlu (2010) "Şimdiki Çocuklar Hala Harika", Aksoy (2014) "Şişko Patates", Yener (2014) "Eğlenceli Şeyler Kitabı" ve Yener (2015) "Şiir Saldım Gökyüzüne" gösterilebilir. İlk okuma yazma öğreniminden sonra, öğrencilerden okuduklarından anlam çıkararak zihninde canlandırması, yaşantısı ile bağ kurma gibi becerileri göstermesi beklenmektedir (MEB, 2015). İlkokulda okumayı alışkanlık haline getirmede ve bunun sonucunda da okuduğunu anlama becerisini göstermede çeşitli sorunların yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle de yaratıcı okumanın ülkemizde yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Sürecin etkili bir biçimde ilerlemesi için öğrencilerin yaratıcı okuma ile ilgili düşüncelerinin olumlu olması gerekmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin yaratıcı okumaya ilişkin algılarının belirlenmesi önemli hale gelmektedir. Yaratıcı okumanın eğitim kurumlarında ve öğretim programlarında yeterli bir şekilde ve etkinliklerle ele alınması, okumayı işlevsel hale getirebilir. Mevcut çalışma ile yaratıcı okumaya ilişkin deneysel çalışma yapılması öğretmenlere yol göstermesi açısından önem kazanmaktadır. Bu durumdan hareketle Türkçe dersinde uygulanan yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek ve bu konuda literatüre katkı sağlamak için öğrenci görüşlerini değerlendirmek bu çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; desen, katılımcılar, verilerin toplanması ve analizi konularına yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Bu araştırma, Türkçe dersinde yapılan yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin öğrenci görüş ve düşüncelerini belirlemeye yönelik bir çalışma olduğundan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011)'e göre nitel araştırma yöntemi, katılımcıların belli bir duruma ilişkin düşünce ve algılarının ayrıntılı bir biçimde incelendiği ve bunların bütüncül bir biçimde sunulduğu bir araştırma yöntemidir. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılma nedeni, 4. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesidir. Mevcut çalışmada veriler toplanırken nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde, İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bir ilkokulun 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyetine Ait Betimsel Bilgiler

Cinsiyet	f	%
Kız	16	50
Erkek	16	50
Toplam	32	100

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin neler düşündüklerini ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecinde öncelikle literatür incelenerek benzer araştırmalarda kullanılan görüşme soruları dikkatle analiz edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun görüşme soruları oluşturulduktan sonra hedef kitleye uygunluk, anlaşılabilirlik ve görüşme tekniğinin özellikleri açısından uygun olup olmadığını belirlemek için eğitim fakültesinde görev yapan üç uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda 8 sorudan oluşan taslak form deney grubundaki 6 öğrenciye uygulanarak anlaşılmayan noktaların ortaya çıkması ve eksik noktaların tamamlanması sağlanmıştır. Güvenilirliği hesaplamada Miles ve Huberman'ın (2015) oluşturduğu (Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100) formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonrasında beş soru için elde edilen görüş birliği yüzdesine ilişkin değerler, birinci soruda 91, ikinci soruda 83, üçüncü soruda 88, dördüncü soruda 82 ve beşinci soruda 94

şeklinde. Temalara ilişkin kodlar birbirleriyle ilişkili bir şekilde açıklanarak yorumlanmış ve alıntılarla bu yorumları desteklenmiştir. Alıntılarda parantez içinde öğrencileri tanıtan kısaltmalar kullanılmıştır. Alıntılarda kullanılan kısaltmalar, kız (K), erkek (E), öğrencinin yaşı (9, 10...) olarak ifade edilmiştir. Yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir:

- 1) Yaratıcı okuma çalışmalarını nasıl buldunuz? Görüşlerinizi kısaca belirtir misiniz?
- 2) Yaratıcı okuma çalışmaları metinleri kolay anlamanızı sağladı mı? Nasıl sağladığını açıklar mısınız?
- 3) Yaratıcı okuma çalışmaları okuduğunuz metinlerde keyif almanıza yardımcı oldu mu? Nasıl yardımcı olduğunu açıklar mısınız?
- 4) Yaratıcı okuma çalışmalarında yaptığınız etkinliklere ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- 5) Türkçe derslerinde yaptığınız okuma çalışmalarının her zaman bu şekilde olmasını ister misiniz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Verilerin Analizi

Öğrencilerle yapılan yüz yüze bireysel görüşmeler sırasında uygulanan yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu ile elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırma sorusu "İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı okuma etkinliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?" şeklinde ifade edilmiştir. Merriam (2013)'a göre nitel veri analizi, elde edilen verilerin anlamını dışarıya aktarma sürecidir. Verinin anlamını dışarıya aktarma bir anlam verme sürecidir. Algılamalar ve iç görüler çalışmanın bulgularını oluşturur. Bulgular; düzenleyici-betimleyici açıklamalar, temalar ya da kategoriler şeklinde olabilir. Bu araştırmada öğrencilerle yapılan yüz yüze bireysel görüşmeler sonucunda toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi genellikle sosyal bilimlerde kullanılan ve insan davranışları üzerinde doğrusal olmayan yollarla çalışmaya olanak tanıyan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Katılımcılara özgü fikir ve görüşlerin sunulması amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Araştırmanın iç geçerliğini artırmak amacıyla sağlıklı veriler toplamak için görüşme süresi mümkün olduğunca uzun tutulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; belirlenen temalara, temalar içerisinde yer alan kodlara ve doğrudan alıntılar ile yorumlara yer verilmiştir. Ortaya çıkan kodlar ve temalara ilişkin açıklamalar Tablo 2' de yer almaktadır.

Tablo 2: Yaratıcı Okuma Uygulamalarına İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Öğrenci Sayısı (%)
Sürece ilişkin görüşler	Farklı	12 (%32)
	Eğlenceli	14 (%44)
	Merak uyandırıcı	8 (%25)
Metinlere ilişkin görüşler	Okuduğunu anlama	18 (%57)
	Okuma isteği	10 (%32)
Yöntem ve Tekniklere ilişkin görüşler	Farklılıklar	18 (%57)
	Akılda kalıcılık	9(%28)
	Zorluklar	5(%16)
Yaratıcı okumaya ilişkin görüşler	Beklentiler	28 (%89)
	Eğlenerek okuma	32(%100)
	Okuma sevgisi	30(%96)

Birinci tema olarak belirlenen "Sürece ilişkin görüşler" temasının "farklı" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 12 öğrencinin her hafta farklı etkinlikler yapılmasının çok hoşlarına gittiğini ve daha önce bu şekilde okuma uygulamaları ile hiç karşılaşmadıklarını ve hiç belirtmemektedirler.

"(...) Her hafta farklı bir etkinlik yapıyoruz, bu çok hoşuma gidiyor. (...) [K, 10 yaş]"

Eğlenceli" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 14 öğrencinin Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı okuma uygulamalarının eğlenceli olduğunu ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler yaratıcı okuma çalışmaları sırasında eğlendiklerini belirtmekte daha önce Türkçe derslerinde yapılan okumalarda bu şekilde eğlenmediklerini ifade etmemektedirler.

"(...) Eğlenceli buldum. Bazen siz okurken bizim bazı karakterleri taklit etmemizi söylüyorsunuz. Sınıfça çok eğleniyoruz. (...) [K, 9 yaş]"

"Merak Uyandırıcı" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 8 öğrenci tarafından yaratıcı okuma uygulamalarının merak uyandırıcı olarak ifade edildiği belirlenmiştir. Yaratıcı okuma uygulamaları

süresince her ders daha önce hiç yapmadıkları farklı etkinliklerle okuma yapılmış olması öğrencilerdeki merak etmesine sebep olmuş olabilir.

"(...) Yaratıcı okuma çalışmalarında daha önce hiç yapmadığım etkinlikler yaptığım için ne yapacağımızı düşünüp merak ediyordum (...) [E, 10 yaş]"

İkinci tema olarak belirlenen "Metinlere ilişkin görüşler" temasının "Okuduğunu anlama" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 18 öğrenci yaratıcı okuma çalışmaları sırasında dikkatlerini okunan metin üzerinde toplayabildiklerini ve bu sayede okuduklarını daha kolay anladıklarını ifade etmiştir. Ayrıca daha önce yaptıkları okuma çalışmalarında metinlerden sıkıldıklarını ve anlamak için çaba sarf etmediklerini, yaratıcı okuma çalışmalarıyla metinlerin onları eğlendirdiğini, daha kolay anladıklarını, anlamak için uğraşmalarına gerek bile kalmadıklarını ifade etmişlerdir.

"(...) okuduklarımızı canlandırmamızı söylediğinizde çok mutlu oluyorum çünkü daha iyi anlıyorum (...)" [E, 10 yaş]"

"Okuma isteği" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 10 öğrencinin metinleri tekrar okuma veya başka metinleri de okuma isteği ile ilgili olarak olumlu görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

"(...) etkinlikler çok komik, metni tekrar okuyup başka etkinlikler de yapmayı istiyorum. (...) [K, 10 yaş]"

Üçüncü tema olarak belirlenen "Yöntem ve tekniklere ilişkin görüşler" temasının "farklılıklar" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 18 öğrencinin Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı okuma tekniklerinin farklı olduğunu ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Yaratıcı okumada kullanılacak birçok tekniğin olması her hafta farklı tekniklerle dersin işlenmesine olanak sağlamaktadır. Yaratıcı okuma çalışmalarında öğrencilerden yaratıcı düşünceleri beklenir.

"(...) Her hafta farklı bir etkinlik yapıyoruz bu çok hoşuma gidiyor". (...) [E, 9 yaş]"

"Akılda kalıcılık" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 9 öğrencinin uygulanan yöntem ve teknikler sayesinde okunan metinlerin akılda kalıcılığı ile ilgili olarak olumlu görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak da yaratıcı okuma çalışmalarında daha önce hiç yapılmayan farklı teknik ve yöntemlerle okumanın yapılmış olması gösterilebilir.

"(...) O kadar eğlenceli etkinlikler yaptık ki okuduklarım aklımda kaldı. (...) [K, 10 yaş]"

"Zorluklar" koduna ilişkin yapılan incelemelerde 5 öğrencinin uygulanan yöntem ve tekniklerin zorlukları ile ilgili olarak görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Yaratıcı okuma yöntem ve teknikleri öğrenciler için uygulama başlarında anlaşılmasız gelmekte süreç ilerledikçe hem etkinliklerden hem de yöntem-tekniklerden zevk almaktadırlar.

"(...) ne yapacağımı ilk başta anlayamadım. (...) [K, 10 yaş]"

Son tema olarak belirlenen "Yaratıcı okumaya ilişkin görüşler" temasının "Beklentiler" koduna ilişkin yapılan incelemelerde daima yaratıcı okuma uygulamalarını yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

"(...) Artık okurken sıkılmıyorum, daha çok konuşmak çok güzelmiş. Bunun hep devam etmesini istiyorum. (...) [K, 10 yaş]"

"Eğlenerek Okuma" koduna ilişkin yapılan incelemelerde Öğrencilerin neredeyse tamamı yaratıcı okuma çalışmaları sırasında okurken eğlendiklerini ifade etmiş, eğlenerek okunabileceğini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu ifadeler yaratıcı okuma sürecinin okumayı eğlenceli hale getirdiği söylenilebilir.

"(...) Yaratıcı okuma etkinlikleri okurken eğlenebileceğimi de gösterdi. (...) [E, 10 yaş]"

"Okuma Sevgisi" koduna ilişkin yapılan incelemelerde yaratıcı okuma çalışmalarının öğrencilerin okumayı sevmelerini sağladığı sonucu ortaya koyulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerden birçoğu yaratıcı okuma çalışmaları sayesinde okumayı sevmeye başladıklarını ifade etmişlerdir.

"(...) okuduklarımı daha iyi anladığım için okumayı artık seviyorum. (...) [K, 10 yaş]"

Özet olarak yaratıcı okuma etkinliklerinin değerlendirildiği bu çalışmada sürece ilişkin, metinlere ilişkin, yöntem ve tekniklere ilişkin ve yaratıcı okumaya ilişkin görüşler olmak üzere 4 tema belirlenmiş ve her temaya ilişkin kodlar ortaya çıkmıştır. Elde edilen alıntılar incelendiğinde, sürece ilişkin görüşler temasında farklı, eğlenceli ve merak uyandırıcı; metinlere ilişkin görüşler temasında okuduğunu anlama ve okuma isteği; yöntem ve tekniklere ilişkin görüşler temasında farklılıklar, akılda kalıcılık ve zorluklar; yaratıcı okumaya ilişkin görüşler temasında da beklentiler, eğlenerek okuma ve okuma sevgisi kodları ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğrenci görüşlerinin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular, yaratıcı okuma sürecinde öğrencilerin olumlu yaşantılar deneyimlediklerini göstermiştir. Biber (2006) yaratıcılığı; problemlere yeni çözüm yolları bulma, yeni bir şeyler ortaya çıkarma, özgün bir sentez yapma, önceden kurulmayan ilişkiler

kurarak yeni bir düşünce şeması içinde yeni yaşantı, deneyim, düşünce ve ürünler ortaya koyma şeklinde tanımlanmaktadır. Yaratıcılık, yaratıcı okumanın temelinde yer almakta ve insanların kendini geliştirerek çevreye uyum sağlaması için sahip olması gereken bir özelliktir. Yaratıcı okuma etkinlikleri uygulanan Türkçe derslerinin her hafta farklı yöntem ve tekniklerle işlenerek öğrencilerin ilgisinin artmasına olanak sağlanmıştır. Öğrencilerin müfredata bağlı kalmak koşulu ile özgür bırakılarak etkinlikleri yapmaları beğenilerinin artmasına ve grup çalışmalarına daha fazla katkı göstermelerine yol açmıştır. Süreci içerisinde hemen hemen bütün sınıfın etkinliklere istekli bir şekilde katılım gösterdiği gözlenmiştir.

Uygulama başlarında yaratıcı okuma öğrencilere anlaşılabilir gelse de süreç ilerledikçe öğrencilerin yaratıcı okumayı anlayarak kullanılan yöntem ve teknikleri tanımaları sonucu dersler eğlenceli ve kolay bir şekilde işlenmeye başlanmıştır. Öğrencilerin yapılan okuma çalışmalarında daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Yaratıcı okuma etkinlikleri ile yapılan derslerde okuma isteklerinin arttığı da gözlenmiştir. Bunun sebebi olarak da yaratıcı okuma çalışmalarında farklı etkinlikler yapılarak öğrencilerin okuduklarını anlaması ve bunun sonucunda okuma isteklerinin de artmasının mümkün olacağı gösterilmektedir. Uygulama sonunda öğrencilerden birçoğu yaratıcı okuma çalışmaları sayesinde okumayı sevmeye başladıklarını ifade etmiş, okumaya ilişkin olumlu duygular geliştirdikleri gözlenmiştir. Literatür incelendiğinde yaratıcı okumanın sınırlı sayıda çalışılmış bir okuma türü olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma sonucu ile benzerlik gösteren Türkel ve Ünlüömert (2013) 6. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada "Adım adım yaratıcı okuma" adı verilen okuma yöntemini kullanmıştır. Öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirmeye ilişkin etkinlikleri kapsayan yöntem uygulandıktan sonra, yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmeleri gerçekleştirilerek öğrencilerin süreç ile ilgili görüşleri alınmıştır. Görüşmelerin sonunda öğrencilerin hem yaratıcı okuma yöntemine hem de sürece ilişkin olumlu duygu yansıtıkları belirlenmiştir. Bu şekilde gerçekleştirilen okumayı daha önceki okuma süreçlerine göre daha keyifli ve daha yararlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada, uygulamanın başında etkinliklere katılmak istemeyen öğrencilerin, daha sonraki süreçte etkinliklerden zevk almaya başladıkları ve katılımlarının arttığı gözlenmiştir. Bu sonuç ile paralellik gösteren Yurdakal (2018), "Yaratıcı okuma çalışmalarının ilköğretim 4. sınıfta okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi" adlı çalışmada yaratıcı okuma çalışmaları sırasında farklı düşüncelere değer verilmesi ve kullanılan yaratıcı okuma tekniklerinin öğrencilere kolay ve eğlenceli gelmesinden dolayı derse katılımlarının arttığı belirlenmiştir. Araştırmanın neticesinde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri, okuma başarıları, okumaya yönelik tutumları ve yaratıcı okuma algularında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada öğrenciler, Türkçe derslerinde canlandırma, metne farklı bir son yazma, karakter ekleme/çıkarma gibi etkinlikler ile okuduklarını daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç ile benzerlik gösteren Kasap (2019), "Yaratıcı okuma- yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve yaratıcı yazma erişimine etkisi" konulu çalışmada 4.sınıf öğrencilerine yönelik yapılan yaratıcı okuma ve yazma etkinliklerinin, bu öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinde anlamlı bir artış göstermelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulamalara katılan öğrenciler yaratıcı okuma ve yaratıcı yazma etkinliklerine ilişkin olumlu görüş belirtmişlerdir. Mevcut çalışmadan farklı olarak çalışmanın sonunda öğrenci görüşlerine başvurulmayan ancak deneysel olan araştırmalara da rastlanılmıştır. Han (2020) yaratıcı okuma etkinliklerinin eleştirel düşünme becerisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilen deneysel çalışmanın süresi 10 hafta olarak belirlenmiştir. Bu süreçte kontrol grubu öğrencilerine Türkçe Öğretim Programı ile belirlenen yıllık plan uygulanırken; deney grubu öğrencilerine yaratıcı okuma etkinlikleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunun eleştirel düşünme becerisinde anlamlı bir artış bulunmuştur. Bir diğer çalışma ise; Hızır (2014) yaratıcı okuma ile yaratıcı düşünme becerilerinin gelişebileceği hipoteziyle gerçekleştirdiği çalışmada, yaratıcı okuma etkinlikleriyle bireylerin yaratıcı düşünme, yaratıcı ürünler ve yaratıcı çözümler ortaya koyma becerilerini artırmayı amaçlamıştır. Çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünme Testi uygulanmış, sonrasında yaratıcı okuma etkinlikleri düzenlenmiştir. Çalışma sonunda öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin anlamlı ölçüde arttığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, okuma süreci yaratıcı okuma etkinlikleri ile tamamlandıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşmelerle öğrencilerin okumaya ilişkin duygu ve düşünceleri sorgulanmıştır. Önceki okuma süreçleri ile yaratıcı okuma sürecini karşılaştırmaları, yaratıcı okumada kullanılan metinler, yöntem ve teknikler ile ilgili düşünceleri ve okuma ile ilgili görüşlerini nasıl etkilediği hakkındaki düşünceleri alınmıştır.

Sürece ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde; her hafta hangi etkinliğin yapılacağına ilişkin merak içerisinde olan öğrencilerden, Türkçe derslerinde okunan metnin belirli bölümlerinde kesilerek tahmin etmelerinin istenmesi, metne istedikleri sonu yazmaları ve bildikleri hikâye kahramanlarını okudukları metne dahil etmeleri farklı bir uygulama olarak görülmüştür. Türkçe kitaplarında yer alan uzun metinleri okurken sıkıldıklarını belirten öğrenciler, yaratıcı okuma sürecinde oyunlarla fikir ürettiklerinden eğlendiklerini belirtmişlerdir.

Metinlere ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrenciler yaratıcı okuma yöntemi ile okudukları metinleri daha iyi anladıklarını ve okuma isteklerinin arttığını, çalışma sırasında dikkatlerini okunan metin üzerinde toplayabildiklerini ve bu sayede okuduklarını daha kolay anladıklarını ifade etmiştir. Ayrıca daha önce yaptıkları okuma çalışmalarında metni anlamak için çaba sarf ettikleri, yaratıcı okuma çalışmalarıyla daha kolay anladıkları ve en önemlisi anlamak için uğraşmadıkları gözlenmiştir. Yaratıcı okuma sırasında canlandırma, hayal etme, karşılaştırma, benzerlik ve farklılıkları açığa çıkarma gibi zihinsel aktiviteler yapılmaktadır. Bu özellikleri sayesinde öğrenciler metne ve okuma eylemine tam olarak odaklanmakta dolayısıyla okuduğunu anlama tam olarak gerçekleşmektedir.

Yöntem ve tekniklere ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde; Türkçe derslerinde kullanılan farklı yöntem ve teknikler öğrencilerin ilk kez karşılaşması nedeniyle başta zor gelmiş ancak süreç ilerledikçe hem yöntem ve tekniklerden hem de etkinliklerden zevk aldıklarını belirtmişlerdir. Yaratıcı okuma çalışmaları ile okunanların daha fazla akılda kaldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak da yaratıcı okuma çalışmalarında daha önce hiç yapılmayan farklı teknik ve yöntemlerle okumanın yapılmış olması gösterilmektedir. Yöntem ve tekniklerin zorlukları ile ilgili olarak da görüş belirttikleri gözlenmiştir.

Yaratıcı okumaya ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrenciler her zaman yaratıcı okuma uygulamalarını yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Yaratıcı okuma çalışmalarında yaratıcı düşünme gücünü kullanarak metni yeniden yapılandırma söz konusudur. Bu kapsamda öğrencilerin Türkçe kitaplarında yer alan metinleri okurken sıkıldıkları yaratıcı okuma süreçlerinde okumanın daha az yer tutması sonucu daha fazla düşünce ve fikir üretmeye zaman harcadıkları görülmektedir. Öğrencilerin neredeyse tamamı eğlenerek okunabileceğini öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Bu araştırmada yaratıcı okuma etkinlikleri Türkçe derslerinde sosyo-ekonomik düzeyi orta olan bir devlet okulundaki ilkökul dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler farklı sosyo-ekonomik düzey ve yaş gruplarındaki öğrencilerin seviyelerine uygun olarak düzenlenerek diğer derslerde de benzer çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, P.J. (1968). *Creative reading, international reading association*. Boston: University of Denver.
- Ak, S. (2009). *Gökte biri var*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Aksoy, S.K. (2014). *Şişko patates*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Biber M. (2006). *Keşfederek öğrenme yönteminin ilköğretim II. kademe matematik dersi öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çotuksöken, Y. (2007). Okuma etkinliği ve yazınsal metinler bağlamında yaratıcı - yaratıcı okuma yöntemi. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara Üniversitesi.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürol, M. A. (2006). *Küresel Arena'da girişimci ve girişimcilik*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Han, Ş. (2020). *Yaratıcı okuma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Hızır, B. (2014). *İlköğretimde yaratıcı okumanın yaratıcı düşünme becerisine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- İpşiroğlu, N. (2006). *Resimlerle konuşalım*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- İpşiroğlu, Z. (2010). *Şimdiki çocuklar bir harika*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Kasap, D. (2019). *Yaratıcı okuma-yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve yaratıcı yazma erishisine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kasap, D. ve Susar Kırmızı, F. (2017). Yaratıcı okuma sürecini değerlendirme ölçeği: Geçerlik güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 166-175.
- Keskin, H.K. (2012). *Akıcı okuma yöntemlerinin okuma becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Manguel, A. (2004). *Okumanın tarihi*. (Çev. Füsün Elioğlu), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MEB (2017). *Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2015). *Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.), Ankara: Nobel.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev. Edi. S. Akbaba ve A-A. Ersoy), Ankara: Pegem Akademi.
- Morley, D. (2007). *Creative writing*. New York: Cambridge University Press.
- Odabaş, H., Odabaş, Y. Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası* 2008, 9(2), 431-465.
- Ritchie, S. J., Luciano, M., Hansell, N. K., Wright, M. J. ve Bates, T. C. (2013). The relationship of reading ability to creativity: Positive, not negative associations. *Learning and Individual Differences*, 26, 171-176.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Small, R.V. ve Arnone, M. P. (2011). Creative reading-the antidote to readicide. *Knowledge Quest Reversing Readicide*, 39 (4), 12-15.
- Smith, E. H. (1965). Developing creative reading. *Journal of Reading*, 8 (4), 278-282.
- Southwood, S. (2012). The joy of reading groups. *Adults Learning*, 23(3), 36-37.
- Şahin, Ç. (2003). Değişen dünyada sınıf öğretmenlerinin değişen toplumsal ve yaratıcılık rolleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E Dergi*, Cilt: 1 Sayı : 1.
- Türkel ve Ünlücömert (2013). Öğretici metinlere yönelik yaratıcı okuma uygulaması örneği ve sürece ilişkin öğrenci görüşleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 1345-1358.
- Uzun, G.L. (2009). Yaratıcı bir süreç olarak okuma. *Dil Dergisi*, Sayı: 143, Ocak-Şubat-Mart.
- Williams, P. A. (1947). Creative reading. *The English Journal*, 36 (9), 454-459.
- Yener, M. (2014). *Eğlenceli şeyler kitabı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Yener, M. (2015). *Şiir saldım gökyüzüne*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakal, İ.H. (2018). *Yaratıcı okuma çalışmalarının ilkökul 4. sınıfta okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.